

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Våren 2015

Lärarytbildningen

Små men även stora besvär

En studie om hur fritidspedagoger arbetar för att bemöta socialt ängsliga barn på
fritidshemmet

Författare
Jasmina Demiraca
Frida Karlsson

Handledare
Kenny Schylander

www.hkr.se

Små men även stora besvär

En studie om hur fritidspedagoger arbetar för att bemöta socialt ängsliga barn på
fritidshemmet

Abstract

I studien läggs fokus på hur fritidspedagoger uppfattar fenomenet social ängslighet och hur de beskriver att de arbetar med de socialt ängsliga barnen. Det insamlade materialet kommer från tolv fritidspedagoger som har svarat på ett frågeformulär som handlar om social ängslighet. Fritidspedagogernas svar har sedan sammanställts och bearbetats med ett fenomenografisk perspektiv och visar på att social ängslighet är ett fenomen som har en stor bredd och kan uppfattas allt ifrån blyghet och oro till det sociala samspelet. Även fritidspedagogernas arbete med social ängslighet, skiljer sig åt men i grunden talar de alla om att skapa en trygghet och att göra barnen inkluderade samt göra barnen delaktiga och skapa en god gemenskap.

Ämnesord:

Social ängslighet, Blyghet, Social, Fritidspedagog, Fritidshem

Innehåll

1. Inledning.....	6
1.2 Syftet och frågeställningar	7
2. Forskningsbakgrund	8
2.1 Definition	8
2.2 Blyghet	8
2.3 Social ängslighet	9
2.4 Olika besvär.....	10
2.5 Skolans bemötande till blyga och socialt ängsliga.....	12
2.6 Tidigare forskning	13
2.5 Om bemötande inte sker.....	15
2.6 Teoretiskt perspektiv	17
3. Metod	19
3.1 Metodval.....	19
3.2 Frågeformulär	19
3.3 Urval.....	20
3.4 Genomförandet.....	20
3.5 Etiska ställningstagande	20
3.6 Bearbetning av materialet.....	21
3.7 Metodkritik.....	21
4. Resultat och analys.....	22
4.1 Social ängslighet som begrepp	22
4.2 Arbetet med socialt ängsliga	25
4.3 ”Trappan”	27
5. Diskussion	29
6. Sammanfattning	31
Referenslista	32
Bilaga 1	34

Bilaga 2	35
Bilaga 3	36

1. Inledning

Blyghet blir allt vanligare och mer framträdande i samhället och Socialstyrelsen (2010) skriver att omkring 40-50 procent av invånarna har känt sig blyga någon gång i livet. Även om det är 40-50 procent som säger att de någon gång känt sig blyga upplevs de blyga barnen, ungdomar och vuxna av andra som ”svaga”. Det finns även kulturer som menar att blyghet är ett negativt personlighetsdrag. Blyghet är en egenskap som anses vara fel och ses som en svaghet (Bukkfalvi Hilliard 2005). I ett samhälle som har för stort fokus på att man ska vara socialt kompetent och ta för sig projicerar detta en bild till alla barn och unga som besvärar av sin blyghet. I en förlängning kan detta leda till att barn och ungdomar inte anser att de inte duger som de är utan att de måste förändra sig för att uppfylla samhällets normer och krav.

Dock är blyghet något som kan uppfattas och upplevas olika för varje enskild individ, vilket är naturligt eftersom att vissa individer kan vara blyg i ett sammanhang, men inte i ett annat. Eftersom blyghet och social ångslighet blir allt vanligare bland befolkningen blir denna studie ett viktigt akademiskt arbete för att belysa olika tolkningar av blyghet och social ångslighet inom skolans värld samt hur pedagoger beskriver att de uppfattar deras arbete kring dessa frågor för att bemöta varje barn som har dessa besvär. Vi har valt att specifikt fokusera på socialt ångsliga barn som av rädsla och oro undviker sociala situationer på fritidshemmet. Detta då fritidspedagogerna på fritidshemmet skall kunna stödja eleverna i deras kommunikationsförmåga, för att utveckla dessa barns sociala kunskaper och självbild (Skolverket, 2014).

Studien lyfter fram ett av skolans uppdrag som handlar om den likvärdiga utbildningen. Ur läroplanen kan vi läsa att varje elevs behov, erfarenheter och kunskaper ska vara en utgångspunkt i undervisningen (Skolverket, 2011). Utgångspunkten är att varje pedagog på fritidshemmet bör kunna förhålla sig till detta uppdrag. Pedagogerna bör kunna möta alla barn oavsett hur deras behov eller delaktighet på skolan ser ut och inte endast de barn som är socialt utåtgående.

1.2 Syftet och frågeställningar

Studien ämnar undersöka hur fritidspedagogerna beskriver att de arbetar för att socialt ängsliga barn ska utveckla sig i det sociala samspelet på fritidshemmet.

Studiens forskningsfrågor:

- Hur tolkas begreppet social ängslighet av fritidspedagogerna?
- Hur beskriver fritidspedagogerna att de arbetar med barn som verkar socialt ängsliga?

2. Forskningsbakgrund

Studien kommer att redogöra begreppen *blyghet* och *socialt ängslighet* samt presentera olika definitioner. Studien tar också upp hur lärarna arbetar med elever som har besvär med social ängslighet och blyghet i skolan och på fritidshemmet.

2.1 Definition

Studien behandlar två begrepp, blyghet och social ängslighet, eftersom de finns en skillnad mellan teori och praktik. Ute i verksamheten används begreppet social ängslighet sällan utan det rådande begreppet i praktiken är blyghet. När samma ämne behandlas i den vetenskapliga litteraturen används ordet social ängslighet mycket mer frekvent. Eftersom att ämnet blyghet och social ängslighet är behandlat av många olika forskare kan det finnas definitionsskillnader beroende på vilken vetenskaplig litteratur man läser. För att underlätta och minska förvirring har den här studien valt att likställa det akademiska begreppet socialt ängslighet med den i praktiken använda termen blyghet. För att förtydliga ytterligare följer här nedan en sammanställning av tidigare forskning på dessa två begrepp.

2.2 Blyghet

Blyghet kan skilja sig åt och kan variera från person till person men i litteraturen presenteras likheter och olikheter som existerar kring dessa begrepp. Enligt Svirsky och Thulin (2006) är blyghet ett begrepp som innebär att vara tystlåten i ett socialt samspel och detta kan yttra sig genom att individen är tillbakadragen som person. Individen kan bära på obehagliga känslor inombords när de är i sociala situationer vilket kan bero på rädslan och oron individer har inför andras värderingar om sig själv. Blyghet är även nära besläktad med social ångest och kan vara ärftligt men blyghet kan också vara ett karaktärsdrag vilket Gren Landell (2014) samt Svirsky och Thulin (2006) beskriver.

Blyghet behöver dock inte vara synligt så som tidigare nämnts då personen kan vara *osynligt blyg*, istället för att vara tystlåten och tillbakadragen visar den individen upp en självsäker sida utåt men inombords har personen samma känslor som den synligt blyga individen (Bukkfalvi Hilliard 2005). Det finns flera olika förklaringar och synsätt kring blyghet vilket innebär att blyghet kan bli synligt på flera olika nivåer. Blyghet är ett karaktärsdrag som är personligt

kopplat till den enskilda individen vilket betyder att en del personer lider av att vara blyg medan andra inte gör det (Gren Landell, 2014).

Blygheten har likheter med social ångest och social fobi, dock är dessa två begrepp mer omfattande. Individer i form av social ångest och social fobi, hindras att leva ett ”normalt liv” då de ofta skyr situationer som de upplever som jobbiga och påfrestande. En person som lider av social ångest eller fobi kan från början varit blyg eller socialt ängslig och inte fått den hjälp som personen behöver, vilket i sin tur har utvecklats till social ångest eller fobi (Furmark m.fl., 2011).

Vi har ovan beskrivit begreppet *blyghet* detta i ett försök att öka förståelsen för de barn, unga och vuxna som lider utav dessa problem. Attityder till blyghet ser inte likadant ut över hela världen. Beroende på var i världen vi befinner oss kommer blyghet betraktas ur olika perspektiv

2.3 Social ängslighet

Vi har ovan försökt att fånga in och beskriva vad blyghet är, slutsatsen vi har kommit fram till är att blyghet är ett begrepp. Ett begrepp som vi människor använder för att beskriva en person som i många av fallen är tillbakadragen och har svårt med det sociala samspelet. Det talar inte om hur och varför individen känner som den gör utan det beskriver ett personlighetsdrag som vissa människor har. Vi har därför valt att gå in på vilka besvär blyghet kan resultera i. Studien har också gjort bedömningen att istället för att benämna det som blyghet har vi valt att benämna det som social ängslighet.

Social ängslighet betyder att man i sociala situationer upplever oro och rädsla av olika slag som i sin tur leder till att personen tycker att hen har misslyckats. Socialt ängsliga barn är rädda för att göra bort sig och rädslan att framstå som konstig präglar deras interaktioner på fritidshemmet, vilket kan medföra att barn strävar efter att göra sig ”osynliga”. Det finns också de barn som visar sin sociala ängslighet genom ett trotsbeteende. Många av de tecken som socialt ängsliga barn visar kan även vara tecken på andra besvär, det kan därför vara svårt att upptäcka social ängslighet. Uttryck på besvär av social ängslighet kan till exempel ha magont, huvudvärk och andra kroppsliga symtom, orosfrågor, perfektionism, koncentrationssvårigheter, undvikande, utagerande samt ledsenhet, irritation och ilska (Gren Landell, 2014).

2.4 Olika besvär

Vår upplevelse är att blyghet är en del av social ångslighet så utöver blygheten kan social ångslighet visa sig på andra sätt beroende på vad personen i fråga är orolig eller rädd för, vilket kan skilja sig åt. Vi vill bland annat synliggöra begrepp som kopplas samman med fenomenet social ångslighet, så som talängslan, provrädsla, skolvägran, separationsångest och ständig oro.

Talängslan gestaltas tydligt i skolan hos barn när de då de exempelvis inte vågar hålla i muntliga presentationer inför hela klassen. Det finns även de barn som avstår från muntliga presentationer. Besväras barnet av talängslan grundas deras oro att göra bort sig inför sina klasskamrater. Att som pedagog upptäcka att en av deras elever lider av talängslan behöver inte vara svårt, läraren behöver endast vara uppmärksam på signaler på signalerna som ens elever uppvisar. Några signaler kan vara att eleven talar snabbt, fnissar, talar tystlåtet, gömmer sig bakom manuset vid presentationer. Många barn gör detta under sin uppväxt och det behöver nödvändigtvis inte betyda att barnet lider när den ska göra muntliga presentationer, därför är det väldigt viktigt att pedagogen eller läraren kommunicera och förstår sina elever (Gren Landell, 2014).

Provrädsla eller ångest vid prov, barn som lider av denna typ av social ångslighet upplever svårigheter vid läxförhör och prov. Det handlar om att barn lägger fokus på att prestera och de är rädda för att misslyckas (Svirsky & Thulin, 2011). Många av provrädslans tecken och symtom har läraren och pedagogen svårt att upptäcka som till exempel att barnet kräks på kvällen eller morgonen innan provet eller att barnet tänker oroliga tankar.

Tecken som kan vara synliga för en pedagog är exempelvis att eleven kräks i skolan, svettas eller känner stress före, under och efter provet, barnet kan spendera längre tid på proven allt detta som leder till tidsbrist. De barn som lider av provrädsla har sin grund i att de vill prestera bra och har ofta höga krav på sig själva (Gren Landell, 2014).

Separationsångest finns barn som inte vill lämna sina föräldrar på grund av deras nära relation. Anledningen till att barn uppträder på det här sättet grundar sig i oro och ångslighet samt att något kommer hända deras föräldrar eller en själv (Svirsky & Thulin, 2011). Barnen har en ständig oro att de ska förlora de viktiga personerna i deras liv. Separationsångest är ett av besvären som är enklast att observera, det blir synligare än andra symtom på socialt ångslighet. Barnet kan bland annat vara ledset och nedstämd när barnet ska skiljas från föräldrarna på morgonen men även under tiden barnet är i skolan. Barnet ställer massa frågor till pedagogen

eller läraren om föräldrarna kommer och hämtar barnet och i så fall när. Barnet agerar på detta här sättet på grund av rädslan att föräldrarna inte kommer och hämtar barnet när skoldagen är slut (Gren Landell, 2014).

Ständig oro förekommer hos barn som har många olika tankar inombords. Exempel om hur de ska prestera i olika skol- och sport aktiviteter (Svirsky & Thulin, 2011). Ständig oro kan vara svårt att upptäcka men ett tecken som barn kan uppvisa är koncentrationssvårigheter (Gren Landell, 2014).

Symtom och besvär som nämns ovan är så kallade lindriga besvär, med lindriga besvär menar vi att skolan kan arbeta preventivt på egen hand för att hjälpa de barn som lider av dessa besvär. Besvär som selektiv mutism, tvångsmässigt beteende, panikattacker, nedstämdhet och depression, bör skolan ta in professionell kompetens för att kunna stödja barnen på bästa sätt. Vi har valt att avgränsa oss till dessa besvär och symtom då dessa symtom påminner mer om social ångest och social fobi.

Barn som lider utav *selektiv mutism* vägrar inte alls eller väldigt kortfattat i andra situationer, detta betyder att de barn som lider av detta fenomen kan föra ett samtal med familjemedlemmar och kanske med nära vänner men har svårt eller pratar inte alls i andra situationer (Svirsky & Thulin, 2011).

Tvångshandlingar och tvångstankar är ritualer som är drivna av ångest och tvivel och om barnet hindras från att utföra dessa ritualer blir barnet mycket upprört (Gren Landell, 2014).

Panikattacker och paniksyndrom är inte kopplade till någon specifik situation däremot kan personen som lider av paniksyndrom plötsligt uppleva en panikattack, detta kan ske helt utan förvarning. Personer som upplever flera panikattacker kan utveckla en rädsla för att få nya panikattacker vilket som kallas för panikssyndrom Detta besvär oftast äldre barn, i tonåren och inte på förskolan (Gren Landell, 2014). När barn har levt med panikssyndrom under en längre period kan nedstämdhet och depression vara nästa steg i utvecklingen av social ångslighet. Även detta drabbar oftast barn i äldre tonåren (Gren Landell, 2014).

Om personer som upplever att de lider av social ångslighet inte får hjälp med att utveckla sig socialt kan detta i sin tur bidra med att den sociala ångsligheten övergår till social ångest och som i sin tur utvecklas till sociala fobier. Det är därför viktigt att hjälpa barn och unga med social ångslighet så att de senare i livet inte lider av social ångest och social fobi. Social

ängslighet kan gestalta sig i som selektiv mutism och utveckla sig därifrån till något annat men social ängslighet kan även stanna vid blyghet inför presentationer.

2.5 Skolans bemötande till blyga och socialt ängsliga

Det finns olika sätt att bemöta de olika besvären som de socialt ängsliga barnen lider ut av. Det är därför viktigt att upptäcka och bemöta besväret på ett bra sätt, så att eleven inte känner sig utpekad, dömd eller missförstådd. Frågorna som pedagog eller lärare ställer till barnen blir då viktiga att de ställs på ”rätt sätt”. Samtidigt som det är viktigt att ställa rätt frågor är det också viktigt att den vuxne lyssnar på vad barnet säger. Ta inte för givet, lyssna och se med öppna ögon på det barnet faktiskt säger (Gren Landell, 2014). Det är också viktigt att den vuxna kan kontrollera sin egen oro, så att barnet känner att den vuxne kan hantera svaret som hen får av barnet. Därför ska den vuxne undvika överslätningar och snabba förklaringar och istället lugnt lyssna och fråga vidare. Att tänka på är att lösningarna och råd inte behöver komma direkt utan det viktigaste ligger i att den vuxne lyssnar och visar att hen förstår vad barnet försöker förklara. Undvik att ställa ”varför”-frågor, detta för att frågan blir oftast för svårt för barnet att svara på dessa frågor. Det kan vara så att de inte vet varför de känner eller gör som de gör, vägled de med frågor om tankar och känslor som de får under vissa situationer (Gren Landell, 2014). I och med att social ängslighet kan ta uttryck i olika besvär betyder det att som vuxen kan vi behöva bemöta de socialt ängsliga barnen på olika sätt, här nedan följer några råd för att stärka och inkludera socialt ängsliga barn.

När vi pratar om social ängslighet är det lätt att barnen gör sig osynliga och vill gömma sig under situationerna som de upplever som besvärliga, som lärare och pedagog hamnar man i en klurig situation. I många fall menar pedagogen eller läraren väl när den väljer att inte utsätta barnet för situationer som den tycker är jobbiga, som till exempel ställa frågor till barnen men genom att göra så osynliggör de barnet samtidigt. Både barnet själv och klasskamraterna skapar en bild av att barnet inte vill bli sedd, detta i sin tur signalera till barnets självkänsla att de inte kan. Klasskamraterna får i sin tur signaler av att barnet inte har något att komma med. Många av barnen som är socialt ängsliga vill visa vad de kan och att de har kunskap som de besitter. Barnen vill inte bli särbehandlade utan behandlade som alla andra. De socialt ängsliga barnen har dock en oro och osäkerhet som håller de tillbaka och det är här vi som lärare och pedagoger och kan hjälpa dessa barn att bli sedda. Som pedagog eller lärare är du lika aktiv i ditt val när du väljer att osynliggöra som när du väljer att ge uppmärksamhet till barnet, det är alltså inte

en icke-handling. Börja smått och visa att du ser barnet och att du är glad över att se barnet. Le och ge ögonkontakt men utan att kräva det tillbaka, visa att du ser barnet. Det handlar om att pedagoger och lärare ska hjälpa barnet att bli bekväm med att synas. Hur får pedagogen barnet att bli bekväm med att synas? Genom att man låter barnet få ta små steg i rätt riktning och inte tvingar barnet. Viktigt att se till varje enskilt barn, då vi alla fungera på olika sätt. Låt barnet vara delaktig och närvarande i fritidshemmet det är en synvinkel som man kan ha när det gäller att synliggöra eleverna. Det finns olika sätt att arbeta ifrån exempel, låt barnet visa något för gruppen, något som du som pedagog och barnet har kommit överens om med en lagom stor uppmärksamhet. Fråga barnet om du får läsa upp något som barnet har skrivit då det är tänkvärt eller fint, var dock noga med att inte sätta barnet i en position som den känner att hen måste svara ja. Tänk på att barn som är socialt ängsliga har andra egenskaper än att prata, lyft fram dessa egenskaper (Gren Landell, 2014).

2.6 Tidigare forskning

Vi har valt att använda oss av fem vetenskapliga studier som ligger till grund för den tidigare forskningen. Studierna behandlar socialt ängslighet och presenterar metoder för hur pedagoger kan arbeta för att stödja de socialt ängsliga barn på fritidshemmet.

Många författare har skrivit om detta ämne men vi har valt ut några specifika studier för att belysa vad forskningen i dagsläget rekommenderar i arbete med social ängslighet. Här nedan presenterar studierna mer detaljerat och resultatet med dessa studier har bland annat legat till grund för vår undersökning. (Malouff, 1998) har kollat närmare barn som är blyga och hur olika metoder kan användas för att hjälpa barnen på olika sätt i skolan. Poängen med studien är att hjälpa socialt ängsliga barn genom flera olika metoder som han presenterar. Han har kommit fram till att till exempel att man inte bör säga till barnet att den är blyg, att barnen ska få lov att prata om sina känslor och att som pedagog vara uppmärksam på barnen kompisrelationer. Studierna presenteras i en löpande text eftersom den röda tråden blir tydligare med detta genomförande.

(Malouff, 1998) presenterar ett antal tillvägagångsätt i sin artikel med mål att hjälpa socialt ängsliga barn. Några av Malouffs metoder som har en anknytning till skolan är att barn behöver lära sig att verbalt uttrycka sina känslor. Det kan exempelvis uttrycka sig i form av att läraren berättar om deras egna känslor. Vi behöver kunna prata med eleverna även om deras egna känslor och därför kan detta vara en bra metod (Malouff 1998).

Malouff (1998) skriver om att blyghet kan vara en direkt konsekvens av mobbning. Ifall ett redan socialt ängsligt barn blir retat för sin sociala ängslighet av andra elever kan detta förstärka den sociala ängsligheten som redan existerar hos det utsatta barnet (Malouff, 1998). Malouff säger därför att läraren måste vara uppmärksam och vidta åtgärder så fort ”mobbningen” blir känd för läraren. Malouff har i sin artikel uttryckt hur mobbning kan påverka barn och menar att ord inte kan skada en individ som exempelvis ett föremål fysiskt kan göra:

“Sticks and stones may break my bones, but names will never hurt me” (Malouff, 1998,s.10).

Tanken med uttrycket är att endast fysisk skada är det som är farligt och delvis stämmer det men psykisk mobbing är också ett väldigt allvarligt fenomen som kan sätta djupa spår hos barn, spår som inte syns fysiskt men påverkar en mentalt oerhört mycket utan att lämna fysiska ärr. Asendorpf (1993) säger även att föräldrar har ett ansvar och menar att föräldrar bör agera ifall skolan inte gör det. Asendorpf menar att föräldrar, ifall det är nödvändigt, bör flytta barnen till en annan skola eller avdelning allt för att undanröja den negativa inverkan som mobbning kan ha på deras barn (Asendorpf 1993). (Malouffs 1998) poäng är att andra barn kan kränka ett socialt ängsligt barn men vi tror även att pedagoger och lärare genom sitt agerande och bemötande göra att ett socialt ängsligt barn blir kränkta det är alltså inte bara andra barn som kan kränka ett socialt ängsligt barn. Detta kan vara handlingar som är medvetna men också handlingar som läraren eller pedagogen gör omedvetet, i vilket fall blir det en kränkning mot barnet.

Många av de socialt ängsliga barnen har fått höra att de måste prata mer och om de gör det kan de höja sina betyg. Dock hjälper det inte enbart att säga detta till barnen, för de flesta av barnen är redan medvetna om detta problem och att läraren eller pedagogen påpekar det kan skapa en större oro och stress hos barnen, då de känner att de inte kan ändra på det, vilket i sin tur skapar ett misslyckande hos barnen. Samtidigt har vi tidigare nämnt att man som pedagog eller lärare inte ska ignorera problemet, är det därför viktigt att när man tar upp problemet att man tillsammans skapar en plan för hur barnet ska kunna lyckas (Gren Landell, 2014). En sak som (Malouff 1998) lyfter är att undvika stämpling av barn. Det innebär att barn som är blyga inte skall behöva höra att dem är blyga från anhöriga eller från någon lärare. Ifall barnen får höra

att dem är blyga kan det innebära att dessa barn får det svårt att kliva ur den blyga stämpeln som de fått i unga år (Malouff 1998).

(Malouff, 1998) lyfter vikten av att träna barnen inför olika sociala situationer som barnen kan hamna i. Vidare skriver Malouff att barn behöver träna på hur de ska agera inför nya situationer som barnet känner sig obekant med. Malouffs metoder kan hjälpa barnen att lättare hantera situationer om de redan i förväg vet vad som förväntas av dem. En av dessa metoder som Malouff förespråkar är att föräldrar eller lärare/pedagog använda sig av rollspel olika situationer som kan uppstå med barnet. Genom att öva olika sociala situationer kommer barnet veta hur den ska agera samt hur motparten kan tänkas agera, allt i ett hopp om att skapa trygghet för barnet. Malouff skriver även att föräldrar och lärare kan använda sig av dockteater för att uppnå samma mål som rollspelet (Malouff, 1998). Sarafino (1986) skriver om en annan metod om hur man kan överkomma blyga barn. Författaren talar om vikten av att läsa böcker som berättar om olika individer och deras liv samt hur dessa individer överkommit sin blyghet (Sarafino, 1986).

Att förebygga blyghet bör vara en central del för varje lärare. För att en lärare och pedagogerna ska motverka blyghet så finns det idag många olika metoder. Rudasill & Kalutskaya (2014) skriver att klassrum där läraren har mer kontroll resulterar i högre nivåer av kritiskt tänkande samt bättre matematikkunskaper. Författarna nämner att det är viktigt att lärarna har kontroll över barnens aktiviteter i klassrummet, konkret kan det innebära att lärarna med hjälp av teknisk utrustning kan få barnen att utföra de uppgifter de som läraren lägger fram istället för att eleverna gör saker som inte ingår i undervisningen. Rudasill och Kalutskaya nämner också att en lärare i god tid ska förbereda blyga barn inför krävande och stressiga uppgifter. Författarna skriver även att det finns ett stort värde i att berömma de blyga barnen i varje steg av inläringen för att motverka blyghet (Rudasill & Kalutskaya, 2014). Att bemöta elever som har social ångslighet handlar om minska deras undvikande i social situationer (Gren Landell, 2014).

2.7 Om bemötande inte sker

Om vi som vuxna inte hjälper de socialt ångsliga barnen med deras besvär, kan de i sin tur utvecklas till större problem, så som social ångest och social fobi. Dessutom kan dessa problem förra med sig att risker för att hamna i destruktiva beteende när de blir äldre, så som alkoholmissbruk. Bešić (2009) har tittat närmare på hur kompisrelationer och familjerelationer och hur deras beteende kan påverka de blyga barnen. Barnen som är med i hennes undersökning

är barn från 10år upp till 18år, hennes undersökning pågick under en 5års period. Hennes studie visar dock på att blyghet var något som kunde skydda barnen eller tonåringarna från problembeteende så som missbruk av alkohol under tonårstiden, men att det senare kan få konsekvenser i vuxen livet. Enligt Malouff (1998) har de blyga barnen svårigheter i att utveckla sociala färdigheter vilket i sin tur leder till att barnet har svårt att skapa kompisrelationer med andra barn. I skolan syns det tydligt genom att barnen helst inte vill delta i lekar eller andra situationer där de krävs kommunikation mellan barnen (Malouff, 1998). Skolan och fritidshemmens personal blir en viktig del i att hjälpa de socialt ängsliga barnen då de ser barnen en stor tid under dagen, speciellt fritidspedagogerna. Deras sätt att lägga upp verksamheten och deras arbete med de socialt ängsliga blir då väldigt intressant. Att undersöka hur fritidspedagogerna ser på fenomenet social ängslighet och hur de beskriver att de arbetar för att socialt ängsliga, blir då intressant.

2.8 Teoretiskt perspektiv

Studiens teoretiska perspektiv är fenomenografi och är utgångspunkten för vår analys. Grundtanken för de fenomenografiska perspektivet är att få insikt kring hur en person erfarar om ett specifikt fenomen, att strategiskt och konsekvent undersöka åsikter med andra ord. Detta görs för att kunna samla in relevant empiriskt material som i nästa steg analyseras (Uljens, 1989).

Den fenomenografiska tanken är att varje individ har sitt eget sätt att erfara fenomen hantera problem, situationer eller världen. För att vi ska förstå hur vi människor handskas med problem, situationer eller världen, måste vi förstå hur människan upplever problemet, situationen eller världen, för att förstå hur de hantera och agerar som de gör (Marton & Booth, 2000).

”Man kan bara agera i relation till världen såsom man erfara den” (Marton & Booth, 2000).

Fenomenografi handlar om att beskriva ett speciellt fenomen som finns ute i världen så som andra betraktar dem men också att visa på och beskriva de olika variationerna. Där ett fokus på förändringar och variationer om förmågor att uppleva världen på ett speciellt sätt (Marton & Booth, 2000). Grunden till fenomenografisk forskning är: ett sätt att erfara något, vilket i sin tur handlar om en intern relationen mellan den som upplever och det som upplevs. Med en intern relation menar man att den som upplever behöver upplevelsen för utan varandra hade de inte varit det de är, samspelet dem i mellan gör dem till dem de är. Man kan alltså inte skilja den som beskriver från beskrivningen (Marton & Booth, 2000).

Fenomenografi i vår studie

Utgångspunkten för vårt arbete kopplat till det fenomenografiska perspektivet är att undersöka fenomenet social ångslighet. Studien ska ta reda på hur pedagoger erfara fenomenet och därför var fenomenografiska perspektivet ett självklart val för vår studie.

Däremot kan pedagogernas upplevelser skilja sig åt eftersom att alla pedagoger har sitt sätt att erfara social ångslighet och om hur man bör arbeta med socialt ångsliga barn. Eftersom att pedagoger har olika upplevelser om social ångslighet är det troligtvis så att pedagogerna uttrycker olika handelsåtgärder i arbetet med social ångslighet och därför är studiens teoretiska ramverk ett relevant förhållningssätt att utföra undersökningen på (Uljens, 1989).

Kategorisering är en central del inom fenomenografin eftersom perspektivet innebär att forskaren samlar in åsikter antingen genom intervjuer, enkäter eller på något annat sätt för att sedan kategorisera likheterna och skillnaderna som svaren har inbringat. Undersökningen genomförs på ett fenomen, i detta fall social ångslighet, som sedan kommer att bilda beskrivningskategorier med exempelvis frågeformulär som material (Uljens, 1989).

3. Metod

Studien har gjort vissa metodologiska/metod val utifrån undersökningens tidsperspektiv. De första valet var ifall studien skulle vara av kvalitativ eller kvantitativ karaktär. Valet föll på det kvalitativa genomförandet eftersom att ett sådant förfarande lämpar sig väl för att uppfylla studiens syfte som är att studera hur fritidslärarna beskriver social ångslighet och hur de arbetar för att socialt ängsliga barn ska utveckla sig i det sociala samspelet på fritidshemmet. Det kvalitativa genomförandet går ut på att undersöka ett begränsat material på djupet till skillnad från det kvantitativa genomförandet som oftast innebär att ett betydligt mer omfattande material utgör empirin som behandlas statistiskt (Bryman, 2012).

3.1 Metodval

En av de vanligaste och mest använda vetenskapliga metoderna inom akademien är frågeundersökningar. Anledning till att många undersökningar väljer just denna metod är på grund av att denna metod är ett relativt effektivt sätt att samla in studiens empiriska material. En viktig avvägning som forskaren måste ta ställning till är ifall frågeundersökningen ska vara av en informant eller respondent karaktär. Den stora skillnaden mellan dessa två metoder är synen som forskaren har när undersökningen genomförs. Informanter används som "sanningssägare" det vill säga att deras utsagor bidrar med information om hur verkligheten "egentligen" är till skillnad från respondentundersökningar som är bra när respondenterna är det som undersöks (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, 2012).

3.2 Frågeformulär

Studien ansåg att informant undersökning var det lämpligaste förfarandet och därför konstruerades ett frågeformulär med standardiserade frågor. Bjørndal (2005) anser att frågeformulär inte är tidskrävande att göra när de kommer till att bearbeta informationen som är tillgänglig. En nackdel med att använda sig av ett frågeformulär med standardiserade frågor är att man inte kan ställa följdfrågor, som man kan göra i en samtalsintervju. Det är omöjligt att försäkra sig om den tillfrågade har svarat ärligt på frågeformuläret men eftersom studien inte kan kontrollera det antar studien att empirin som har samlats in är sanningsenlig (Esaiasson et al., 2012).

3.3 Urval

Vi valde att utgå från fritidshem som vi redan hade varit i kontakt med tidigare i hopp om att kommunikationen skulle fungera bättre. Vi har därefter valt att ta kontakt med olika fritidspedagoger på olika fritidshem i två olika kommuner. Av dessa valde vi sedan de 12 första fritidspedagogerna som vi fick in svaren ifrån.

3.4 Genomförandet

Studien som vi har gjort är genomförd i Skåne och Blekinge. Vi började med att skicka ut information via mejl och telefon om vårt examensarbete till fritidspedagoger på fritidshem som vi haft kontakt med sedan tidigare. Informationen som skickades ut via mejl beskrev studie syfte och förklarade att studien ämnar undersöka hur fritidspedagogen arbetar med socialt ängsliga barn. Frågeundersökningen genomfördes med 12 deltagande pedagoger från sex olika skolor i tre kommuner. Efterhand som pedagogerna fyllde i de kvalitativa frågeformuläret fick vi in material som vi sedan kunde använda oss av.

Av materialet valde vi att sortera in det insamlade materialet i olika grupper. Dessa grupper är: uppfattning, erfarenheter, nuvarande arbetssätt, önskat arbetssätt, extra stöd och bemötande och delaktighet. Detta var för sig för att sedan sitta ner tillsammans och studera vårt material tillsammans.

3.5 Etiska ställningstagande

I vår studie har vi tagit olika etiska ställningstagande och de fyra stycken som har lagt grunden i vårt ställningstagande, dessa fyra är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet betyder att de som deltar i forskningen har rätten att veta vad de kommer att delta i för forskning, syftet med studien och val av metod. Samtyckeskravet betyder att varje pedagog får välja om hen vill medverka i vår undersökning. De har till exempel rätt till att tacka nej till att vara med i vår studie. Konfidentialitetskravet betyder att pedagogers personuppgifter kommer att behandlas konfident. Det handlar om att pedagogerna är anonyma så att ingen kan känna igen de. Nyttjandekravet är att medverkarnas svar som samlas in används bara inom forskningsfältet i studien.

Det som vi däremot har stött på under studiens process är att fritidspedagogerna inte har haft tid att bli intervjuade och vi har då tagit hänsyn till hur det ser ut ute på fritidshemmen och beslutet att använda oss av ett frågeformulär istället för att intervjua fritidspedagogerna.

3.6 Bearbetning av materialet

När vi skulle börja bearbeta vårt material som vi hade samlat ihop valde vi att enskilt sammanfatta våra frågeformulär för att sedan sitta ner tillsammans för att sammanställa vårt material. Vi kom överens om att vi skulle utgå ifrån dessa grupper: uppfattning, erfarenheter, nuvarande arbetssätt, önskat arbetssätt, extra stöd och bemötande och delaktighet. Utifrån dessa rubriker satte vi oss sedan ner och började sortera vårt material tillsammans för att hitta de olika nämnarna. Av detta arbetade vi fram fyra olika kategorier under fenomenet social ängslighet vilka är; hur barnet uppträder mot andra, blyg och tystlåten, mer än blyg och barnets självbild. Under hur fritidspedagogerna beskriver att de arbetar mot de barn som verkar socialt ängsliga, fann vi fem olika nämnare. Dessa fem nämnare är bemötande, trygghet, inkludering, delaktighet och gemenskap.

3.7 Metodkritik

Vi använde oss av enkätformulär med öppna svarsalternativ detta på grund av tidsbrist. Det visade sig vara ett snabbt och effektivt sätt att få reda på vad fritidspedagogerna tänkte om ämnet social ängslighet, dock kan vi känna att vi saknar djupet som vi kanske hade kunna få om vi hade använt oss av intervjuer då det öppnar upp för diskussion och följdfrågor. Det är genom de kvalitativa intervjuer som vi kan få svar på fritidspedagogernas uppfattning. Genom intervju kan man få en snabb inblick i någon annans uppfattning (Bjørndal, 2005). Vi kan också känna att det kanske hade varit lättare för fritidspedagogerna också, då vi hade kunnat ge de en djupare förståelse om just social ängslighet.

4. Resultat och analys

I följande resultat har vi samlat in frågeformulär från tolv olika pedagoger och dessa pedagoger är verksamma på olika skolor i tre olika kommuner. Vi ville med denna studie fokusera på hur fritidspedagogerna uppfattar begreppet social ångslighet och hur de beskriver att de arbetar med barn som är socialt ångsliga.

De pedagoger som uttrycker likande svar kommer att presenteras i en kategori. Utifrån dessa svar fann vi sedan fyra kategorier, som beskriver hur pedagogerna ser på social ångslighet. Dessa fyra kategorier är hur barnet uppträder med andra, blyg och tystlåten, mer än blyghet och barnets självbild. Vi har därefter fokusera på hur pedagogerna beskriver att de arbetar med de socialt ångsliga, även här har vi hitta fem nämnare; bemötande, trygghet, inkludering, delaktighet och gemenskap.

4.1 Social ångslighet som begrepp

Hur barnet uppträder mot andra

Utav de tolv utfrågade pedagogerna är det sju stycken som ger uttryck för att social ångslighet har något att göra med hur barnet är tillsammans med andra. Att de till exempel har svårt att ta sig in i olika grupper och att de upplevs vara oroliga i sociala situationer. Barnen som upplevs socialt ångsliga kan inte heller läsa av de sociala lekreglerna och de kräver alltid att få de bekräftat att det är ”okej att vara med”. Eller upplevs barnet var mycket för sig själv och hittar inte in i olika grupper.

”Barn som inte vågar eller kan ta för sig och vara med i samtal och handlingar.” (Fritidspedagog 1)

Blyg och tystlåten

Runt 6 pedagoger beskriver social ångslighet som att barnet upplevs som blyg och tystlåten. Det är även 4 utav dessa pedagoger som beskriver social ångslighet är när barnet är extra blygt och kontakten med andra blir svår för barnet. Det finns därefter en pedagog som väljer att beskriva social ångslighet så här:

”Det kan alltså vara ”små” besvär av oro som ett barn har som går över efter någon vecka, men också stora besvär som kräver stort arbete där många samarbetar.”

Mer än blyghet

Det är sex pedagoger som beskriver att social ängslighet är något som större än blyghet och som har de grövre besvären som går åt social ångest och social fobi. Intressant är också att fyra av dessa fritidspedagoger som beskriver social ängslighet är mer än att bara vara blyg, tycker inte att barnen med social ängslighet är i behov av särskilt stöd, då de inte vill peka ut då detta i sin tur kan utsätta barnen för ökat utanförskap. Det är också en pedagog som beskriver att de inte har socialt ängsliga barn, men i nästa mening beskriver pedagogen att de har barn som har svårt att skiljas från sina föräldrar vi exempelvis lämning på skolan, separationsångest.

”Ett brett begrepp som är oro, ångest, panik, fobi, tvångssyndrom (fritidspedagog)”.

Barnets självbild

Det är endas två stycken av de tolv tillfrågade fritidspedagogerna som i sin beskrivning av social ängslighet uttrycker upplevelser från barnets sida. Social ängslighet handlar om ett barn som funderar och tänker på vad de andra runtomkring tänker och tycker och hur deras reaktion blir på det barnet gör. Även en av pedagogerna som belyser barnets självförtroende, att personen i fråga saknar självförtroende för att klara av de sociala situationerna som skolan och det sociala samhället ställer på dessa människor.

”Barn som funderar och tänker på andra och deras reaktioner.” (fritidspedagog 1)

Analys

Mer än hälften av pedagogerna har valt att beskriva social ängslighet med sociala situationer, här tror vi att det spelar det roll vad man lägger in i de två orden, social ängslighet. Dessa sju pedagoger har i begreppet social ängslighet valt att tolka in de sociala situationerna, som i sin tur lägger mycket fokus på hur barnet är med andra. För att vara social måste man integrera med andra människor i sin omgivning. Har man problem med att ta kontakt eller svårt att ta sin

in i grupper, kan inte vara med och leka som de andra barnen, utmärks dessa barn som socialt ängsliga. Hur barnen agerar i olika sociala sammanhang har en betydelse för hur dessa fritidspedagoger ser social ängslighet. Samtidigt upplevde hälften av pedagogerna att social ängslighet har kopplingar med blyghet och tystlåtenhet. Att ett barn som uppträder blygt och i många situationer är tyst ses också som socialt ängsligt. Här läggs fokus på att barnet inte är lika social och lika framåt som de andra barnen, utan de är mer tillbakadragna. Om fokus läggs på synen att ett blygt och tystlåtet barn är tillbakadraget, läggs också fokus på vad det är barnet förlorar, den sociala kontakten med andra. Även här spelar det sociala samspelet in hur pedagogerna har valt att tolka in begreppet social ängslighet. Ett flertal av pedagogerna ger även här uttryck av att barnet är ”extra blygt”, vilket i sin tur kan spegla på att dessa pedagoger ser olika nivåer inom blyghet. Vilket vi i sin tur läser ut att pedagogerna ser att det finns positiv blyghet och negativ blyghet och att det inte alltid behöver vara så att barnen far illa av att vara blyg.

Dessutom är det även hälften av pedagogerna ser fenomenet social ängslighet som något svårare och besvärligare begrepp som inte enbart grundar sig i blyghet. Deras syn är att barn med social ängslighet har rädsla att tala inför och med andra runtomkring eftersom att de har kopplat samman social ängslighet med fobi och ångest. Pedagogerna stämplar heller inte de socialt ängsliga barnen eftersom att de säger att de utsatta barnen inte har något behov av stöd. För att kunna göra en likvärdig utbildning för alla barn att vara med på fritidshemmet, så tror vi inte att det är meningen att peka ut några av dessa barn utan att barnen får lära sig i samspel på olika sätt och för att vi ska få med alla barn i gruppen, fritidshem bör vara en plats där alla barn har chans att leka med varandra och skapa kontakt, samtidigt så ska vi pedagoger se till att ingen blir utanför gruppen. Det är endast två av pedagogerna som nämner att social ängslighet har något att göra med hur barnen ser på sig själva och hur barnen tror att andra ser dem. Även här spelar det sociala situationerna en central roll men fokus läggs på hur barnen själv uppfattar sig själv. Socialt ängsliga barn lägger stor vikt vid vad andra tycker och tänker om dem själva och deras handlingar. Att dessa pedagoger tar upp och beskriver detta ger ett intryck av att de är medvetna om att barnet i sig är väldigt medveten om att det utmärker sig och att de i vissa situationer inte ”passar in”. Att pedagogen är medveten att barnet är kritisk till sig själv gör i sin tur att pedagogen kan bemöta barnet på ett annat sätt och behöver inte trycka på den sociala ängsligheten, utan istället lägga fokus på hur de tillsammans kan hjälpa barnet att utvecklas.

4.2 Arbetet med socialt ängsliga

Efterhand som vi har studerade pedagogernas svar blev vi medvetna om att de har olika förslag på metoder att bemöta de socialt ängsliga barnen på fritidshemmet. Dock kan vi se att fritidspedagogerna tänker ungefär i samma banor i hur man skapar en bra och utvecklande miljö för barnen som är socialt ängsliga. Fritidspedagogerna tar upp och beskriver fem olika grupper som är viktiga för att socialt ängsliga barn ska trivas på fritidshemmet. Dessa grupper är bemötande, trygghet, delaktighet, inkludering och gemenskap.

Bemötande

Ett förhållningssätt som beskrivs är att pedagogerna ska kunna uppmuntra barnen, vara lyhörda, och stödja barn som är socialt ängsliga och vägleda de till exempel genom att arbeta med tema och värdegrundsarbete men även genom andra aktiviteter både fria och styrda aktiviteter. För att på så sätt skapa en trygghet som gör att barnet känner sig trygg i den gruppen där den befinner sig. De beskriver också att respekten för barnets känslor ska finnas där så att man inte går för fort fram. Fritidspedagogerna är alla överens om att det handlar om att låta barnet ta det i sin egen takt så att man inte tvingar barnet till att göra något som den inte är redo för. Alla barnen ska känna sig sedda och involverade och känna att de blir respektfullt behandlade.

”Jag skulle vilja se till så att vi jobbar mycket mer på ett ”tidigare stadium” och att barnet får hjälp med att övervinna sina svårigheter. Strävar efter att individen utvecklas och får ett positivt samspel med sina kompisar.” (fritidspedagog 6)

Trygghet

Fritidspedagogerna talar om att skapa en trygghet för barnen, där bland annat aktiviteter som barnet gillar och där de har en chans att visa deras styrkor i. Att som pedagog vara lugn, trygg och ödmjuk i både kroppsspråk och i tal. Som pedagog finns man där och stöttar de barnen som behöver.

”Vägleder dem till att vara med de andra barnen genom att pusha och uppmuntra.” (Fritidspedagog 3)

En trygghet kan då byggas upp och ge barnen trygghet att våga vara med i olika aktiviteter och lekar. Ingen ska heller bli negativt bedömd utan att de ska vara ett klimat där alla trivs och mår bra.

Delaktighet

På frågan hur de arbetade just nu ute på fritidshemmen beskriver fritidspedagogerna olika metoder som de använder sig av för att de socialt ängsliga barnen ska utvecklas. De beskriver i många av fallen att de arbetar med hela gruppen och att samarbetsövningar, finns där för att skapa ett fungerande gruppklimat. De har även lekgrupper för att barn som inte vågar leka, kan ta får ta för sig och leka tillsammans med de andra på detta sätt, men också för att alla barnen ska få en möjlighet att leka med andra barn än bara sin bästa kompis.

”Att dela in barnen i mindre grupper där de ska välja ett spel eller en lek att göra tillsammans under en utsatt tid. Det blir enklare att samarbeta om man är få i en grupp och man får mer talutrymme vilket är bra för de ängsliga barnen.” (fritidspedagog 4)

Inkludering

Genom att barnet skapar en trygghet till pedagogerna och kompisarna, kan man sedan börja med att arbeta med gruppen, inkludera och göra de socialt ängsliga barnen delaktiga trycker många av fritidspedagogerna på, det gäller att skapa ett fungerande gruppklimat. Ett gruppklimat som fungerar och där barnen inte blir bedömd detta varken genom ord eller gester/minner. En fritidspedagog trycker på att varje barn är unikt och det är viktigt att man får fram detta, för varje barn har en unikheter i något och att man tillsammans bygga vidare på det, alla behövs.

”Viktigt tror jag är att man visar på att vi alla är olika och arbetar med olika saker på olika sätt och att det inte finns något som är finare, bättre eller mer rätt än något annat.” (fritidspedagog 1)

Gemenskap

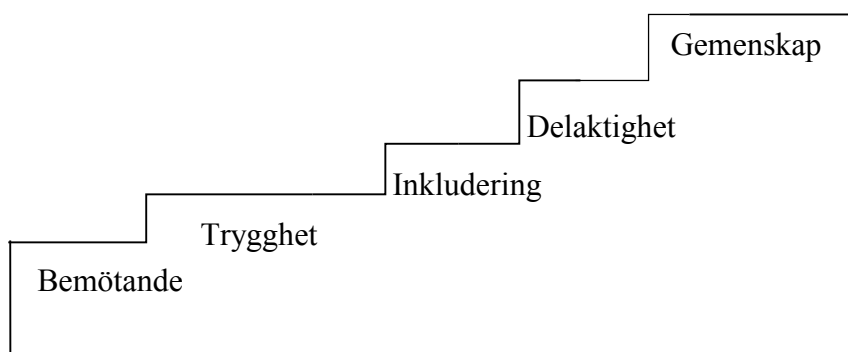
Pedagogernas syn är att barn ska tillhöra en grupp, dels för att skapa en trygghet men även för att minska den utanförskap som kan uppstå om pedagogerna inte uppmärksammar barnens kompisrelationer och kontakten som barnen har med varandra. Här är fokus på samarbete för att kunna och att alla barnen ska bli sedda. De beskriver också att man kan börja i små grupper eller par och sedan att man gradvis börjar att öka antalet barn i gruppen.

”Börja jobba i par sen gå över till en mindre grupp och sedan jobba sig gradvis uppåt”
(fritidspedagog 5)

4.3 ”Trappan”

För att konkretisera teori och analys delen valde vi att utformat en så kallad trappa som är baserad på svaren från frågeformulären som vi har fått från pedagogerna i deras arbete med socialt ängsliga barn. I denna trappa kan vi synliggöra fem olika begrepp som fritidspedagogerna har tagit upp i frågeformulären som de beskriver på något vis, en gemensam syn, dessa är: bemötande, trygghet inkludering, delaktighet och gemenskap. Trappan blir ett verktyg som visar på vad pedagogerna beskriver är viktiga delar för att skapa en verksamhet för de socialt ängsliga barnen. Med hjälp av trappan kan fritidspedagoger stegvis arbeta för att utveckla barn som är socialt ängsliga.

Figur 2:

Bemötande: Handlar om att kunna möta varje enskild barn som har socialt ängslighet. Med ögonkontakt, ödmjukhet, lugn och trygghet.

Trygghet: Att skapa en miljö och ett klimat, så att barn känner sig säkra och trygga med så väl vuxna som barn.

Inkludering: Sker i de olika styrda aktiviteterna på fritidshemmet där barn får vara inkluderade med varandra.

Delaktighet: Att varje barn känner delaktighet i de olika aktiviteter som finns på fritidshemmet.

Gemenskap: Att skapa en trygghet med gruppen och att alla är en del av gruppen. Alla barn tillsammans ska synas och höras i en gemenskap. Ingen är utanför gemenskap utan man ser snarare möjligheter att utveckla de socialt ängsliga barnen i grupper.

Analys

Det som blir tydligt i resultatet är hur pedagogerna vill arbeta med socialt ängsliga och de är medvetna om hur de vill bemöter barnen. Dock är det som de beskriver inget ovanligt emot hur man bemöter barn som inte besväras av social ängslighet. Trappan som finns ovan är baseras på fritidspedagogernas tankar och åsikter om hur de vill arbeta med socialt ängsliga barn för att stärka och utveckla dem. Trappan är utformad från pedagogernas tankar och uppfattningar men det är vi som har utformat den, detta för att göra det tydligare för hur fritidspedagogerna stegvis arbetar med socialt ängsliga barn.

5. Diskussion

Den insamlade materialet som kom fram genom frågeformulären är att social ängslighet är något som pedagogerna uttrycker ha en bred beskrivning. Definitionen är inte självklara för vissa pedagoger och precisa medan de fanns de som hade enade uppfattningar kring begreppet. Att detta begrepp inte är helt lätt att utläsas, är förståeligt då vi i början av vår studie cirkulerande med många begrepp, där just blyghet, social ångest och social fobi var ingången till det som vi senare kommer att fokusera på, social ängslighet. Precis som författarna Bukkfalvi, Hilliard (2005) och Gren, Landell (2014) & Svirsky Thulin (2006) nämner att det kan vara svårt att sätta ord på vad social ängslighet egentligen är. Vår tolkning av social ängslighet har vi valt att tolka in talängslan, provrädsla, separationsångest, ständig oro och även blyghet. Detta för att vi ville belysa att social ängslighet är så mycket mer än bara var tyst. Vi kan se på resultatet från våra frågeformulär att fritidspedagogerna till viss del delar vår tanke. I resultatet kunde man se att det var många av pedagogerna som tolkade in blyghet in i begreppet social ängslighet. Även oro och separationsångest kunde vi se att de kunde tolka in i begreppet social ängslighet. De framhåller att de sociala samspelet både i små men även mindre grupper är en bit som de arbetar med bland annat för att barn som är socialt ängsliga ska få känna sig trygga eftersom att de sociala biten är bra att ha med sig vidare i livet.

I studien om hur fritidspedagogerna beskriver att de arbetar för att verka för de socialt ängsliga barnen är de alla fritidspedagoger överens, de vill skapa ett lugnt och trygg miljö. De vill skapa trygga relationer till både vuxna och barn. Något som Malouff (1998) i sin studie också poängterar, och hur viktigt det är att barn som är socialt ängsliga få hjälp med sina besvär för att kunna skapa relationer med barnen. Det handlar om att pedagogen kan bemöta barnen med lugn och att låta barnen få ta det i sin takt och inte tvinga barnet att gör något som hen känner sig osäker på. Också att låta barnen var delaktiga och inkluderade är något som de trycker på är viktigt för de socialt ängsliga barnen. Dessa beskrivningar som pedagogerna beskriver är viktiga delar för att bemöta både de barn som är socialt ängsliga och barn som inte besväras av social ängslighet. Vi nämner även dessa delar i forsknings bakgrunden, i hur man bör bemöta barn som är socialt ängsliga. Vi tar upp att som pedagog ska vi skapa en trygghet och en delaktighet, så att barnet känner att de får och kan vara med och att barnet känner att den behövs. Att barnet är någon att räkna med och att de sitter på kunskap som kan vara värdefull för gruppen. Detta tycker vi visar på att fritidspedagogerna som arbetar i verksamheterna också är medvetna hur de ska hantera barn som är socialt ängsliga. Att begreppet är något som är

svårtolkat kan vara en indikation på att man ute i skolans verksamhet både lärare och fritidspedagoger behöver diskutera mer kring begreppet social ångslighet. Genom att diskutera om begreppet kan man öppna upp för nya tankar och idéer. För vår studie har utgått ifrån hur fritidspedagogerna *beskriver* att de arbetar med barn som verkar socialt ångsliga, vi har alltså bara deras ord på det.

Studien har varit viktigt för vår kommande yrkesroll för att den har belyst en grupp av barn som annars har lätt att försvinna in i mängden. För sanningen är att vi har alla träffat socialt ångsliga människor, de finns runt omkring oss barn, unga och vuxna. Vi ville med detta arbete lyfta fram social ångslighet och visa att det är ett viktigt ämne att beröra. Speciellt i vår kommande yrkesroll då vi helt säkert kommer att möta barn som besväras av social ångslighet. Viktigt att lyfta är att många av de människor som lider av social ångslighet är medvetna om att de utmärker sig från gruppen och vår roll som pedagoger och lärare blir extra viktig. Detta då vi antingen kan minska den sociala ångsligheten eller göra den värre, detta genom hur vi väljer att bemöta barnen. Socialt ångsliga barn finns överallt och det är viktigt att vi som pedagoger upptäcker och se dessa då konsekvenserna av social ångslighet kan bli besvärlig och utvecklas till större problem. Detta så som social ångest och social fobi men också som Bešić (2009) tar upp att det kan få ärr för livet, kanske inte just för stunden men det kommer att påverka dem. Social ångslighet kan ibland vara svårt att se men om vi får upp ögonen för tecken som visar på att barnen besväras av social ångslighet, kan vi hjälpa barnen istället för att stjälp de.

6. Sammanfattning

Denna studie studerar vad begreppet social ängslighet är för fritidspedagoger på fritidshemmen och hur fritidspedagogerna beskriver att de verkar för de socialt ängsliga barnen. Vi har genom öppna svars enkäter till tolv olika fritidspedagoger i tre olika kommuner samlat in vårt material.

Resultatet visade på att begreppet social ängslighet visade sig ha en stor och bred innebörd för de flesta av fritidspedagogerna. Många associerade begreppet till de sociala kunskaperna och hur man är i grupp med andra människor. Samtidigt är många av fritidspedagogerna inne på de grövre och svårare besvaren så som social ångest och social fobi. Dock är de överens med hur de vill arbeta med de barn som upplevs vara socialt ängsliga. Fritidspedagogerna vill ha en verksamhet där de socialt ängsliga barnen ska få känna sig inkluderade och delaktiga, men också skapa en trygghet till gruppen och till de pedagoger som finns där. De pratar också om sitt bemötande och att det är viktigt att de socialt ängsliga barnen får ta det i sin egen takt och att man inte ska tvinga in de i situationer som de upplever som besvärliga eller jobbiga.

Referenslista

Asendorpf, J. B. (1993). Abnormal shyness in children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 34, ss. 1069-1081.

Ahrne, G. & Eriksson-Zetterquist, U. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G & Svensson, P. (red) *Handbok i Kvalitativa metoder*. 1 uppl. Malmö: Liber.

Bešić, N. (2009). *At first blush: impact of shyness on early adolescents' social worlds*. Diss. Örebro: Örebro University.

Bjørndal, C. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Bryman, A. (2012) *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.

Bukkfalvi Hilliard, E. (2005). *Våga leva! Fri från blyghet och social ångest*. Natur & Kultur: Stockholm.

Esaiasson, P & Gilljan., M & Oscarsson, H & Wägerud, L. (2012) *Metodpratiken: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Furmark, T., Hedman, E., Tillfors, M. & Ekselius, L. (2011). Social fobi – ingen vanlig blyghet. *Läkartidningen*, 108(14), ss. 802-804.

Gren Landell, M. (2014). *Orolig och blyg i skolan- att möta med vanliga och osynliga problem*. Stockholm: Natur & Kultur.

Malouff, J. (1998). *Helping young children overcome shyness*. Non-Classroom. Nova southeastern University, Ft Lauderdale, Florida.

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Moritz Rudasill, K & Kalutskaya, I (2014). Being Shy at school. *Sex roles*. Springer US. 70(7), ss.267-273.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*: Lgr 11. Stockholm: Fritzes.

Skolverket, (2014). *Skolverkets allmänna råd med kommentarer. Fritidshem*. Stockholm: Fritzes.

Socialstyrelsen, (2010). *Blyga och ängsliga barn*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Sarafino, E .P.(1986). *The fears of childhood*. New York: Human Sciences Press.

Svirsky, L. & Thulin, U. (2006). *Mer än bara blyg- om sociala ängsliga hos barn och ungdomar*. Stockholm: Cura Bokförlag AB.

Uljens, M (1989) *Fenomenografi: Forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Internet källor:

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2015-02-19)

Bilaga 1

Hej!

Vi är två lärarstudenter som läser sista terminen i grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem på högskolan i Kristianstad.

Vi gör nu en undersökning till vårt examensarbete, där vi har valt att inrikta oss på socialt ängsliga barn. Vår studie fokuserar på hur fritidsläraren ser på socialt ängsliga barn. Vi är därför intresserade av era tankar kring detta ämne och undrar härmed om ni skulle vilja delta i en intervju.

Syftet med studien är att undersöka hur fritidsläraren beskriver att de arbetar för att socialt ängsliga barn ska utveckla sig i det sociala samspelet på fritidshemmet.

Intervjuerna kommer att användas i vårt arbete för att få ett vidgat perspektiv på socialt ängsliga barn. För att få ut det mesta ur våra intervjuer kommer vi att använda oss av ljudinspelningar.

Allt material som samlas in under intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt, du kommer att vara anonyma i studien och studien är helt frivillig.

Intervjufrågorna bifogas med detta brev.

Med vänliga hälsningar, Frida och Jasmina

Bilaga 2

Hej!

Vi är två lärarstudenter som läser sista terminen i grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem på högskolan i Kristianstad.

Vi gör nu en undersökning till vårt examensarbete, där vi har valt att inrikta oss på socialt ängsliga barn. Vår studie fokuserar på hur fritidsläraren ser på socialt ängsliga barn. Vi är därför intresserade av era tankar kring detta ämne och undrar härmed om ni skulle vilja svara på några frågor kring ämnet.

Syftet med studien är att undersöka hur fritidsläraren beskriver att de arbetar för att socialt ängsliga barn ska utveckla sig i det sociala samspelet på fritidshemmet.

Era svar kommer att användas i vårt arbete för att få ett vidgat perspektiv på socialt ängsliga barn.

Allt material som samlas in kommer att behandlas konfidentiellt, du kommer att vara anonyma i studien och studien är helt frivillig.

Bilaga 3

Social ängslighet

Kvinna _____ Man _____

1. Hur uppfattar du begreppet social ängslighet?
2. Har ni barn som ni anser vara socialt ängsliga?
2. Hur arbetar ni med barn som är socialt ängsliga på fritidshemmet?
3. Hur skulle ni vilja arbeta med de socialt ängsliga barn?
4. Anser du att socialt ängsliga barn är i *behov av särskilt stöd*?
5. Hur skulle du beskriva ditt bemötande av socialt ängsliga barn?
På vilket sätt kan dessa barn bli delaktiga i aktiviteter där det krävs sociala förmågor och förmåga till samarbete?